

УДК 634.8:632.952

DOI 10.47279/2709-3727-2020-2-9

І.В. БАЛЯН, заступник директора з науково - організаційних та господарських питань

О.С. ЛЮБКА, кандидат сільськогосподарських наук

Л.В. ФОДОР, науковий співробітник

Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ВИНОГРАДУ ТА МІКРОЗОНАЛЬНЕ РОЗМІЩЕННЯ ВИНОГРАДНИКІВ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розміщення виноградників в умовах Закарпатської області підлягає чіткому переорієнтуванню, так як перспективні сорти винограду потребують особливого підходу до їх розташування відповідно до мікрозони регіону.

Виноград, мікрозона, сорт, собівартість, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Закарпатська область вважається однією з шести областей України де виноградарство ведеться на промисловій основі. Однак за останній час площі під виноградними насадженнями значно скоротились. Якщо в середині 70-х початок 80-х років минулого сторіччя загальний об'єм посадок цієї культури становив 13-14 тисяч гектарів, то на даний період цей показник скоротився майже в три рази і становить 3,9 тисячі гектарів (по всім категоріям господарств). На долю сільськогосподарських виробників припадає 2,537 тис. га, а інша частина знаходиться в індивідуальних господарствах населення. Завдяки зусиллям і підтримці держави починаючи з 2001 року, відбулось повільне відродження галузі виноградарства Закарпатського краю. Однак, за період що передував реанімації, цілий ряд господарств, які займались вирощуванням посадкового матеріалу припинили свою роботу в цьому напрямку або банкрутами. На даний час вирощування щеплених саджанців винограду в колективних господарствах області повністю відсутнє.

Даний метод набув свого поширення в кінці 70-х років ХХ століття.

Мета і завдання. Метою наших досліджень було вивчення п'яти виноградарських районів Закарпатської області, які найбільше підходять для вирощування винограду, обстеження 12 виноградарських мікрозон а також підбір рекомендованих сортів для цих зон.

Результати дослідження. Серед п'яти районів промислового вирощування винограду в Закарпатській області спостерігаються відмінності по кліматичних і ґрунтових умовах, зокрема в Берегівському і Виноградівському районах, де сума активних температур вища, ніж в інших районах області (Іршавський, Мукачівський, Ужгородський). Найбільшою сумою активних температур відрізняється Мужієвська мікрозона та район «Чорної гори». Дані мікрозони мають розходження між собою по ґрунтовому складу. У Мужіївській мікрозоні переважають буроземно- підзолисті, неоглеєні й глеюваті, дерено-буроземні й бурі гірничо-лісові ґрунти.

Мікрозони виноградарства Закарпатської області відрізняються між собою як по ґрунтово-кліматичних умовах, так і сортиментом, який дозволяє виробляти унікальну винопродукцію по місцю походження.

Ще на початку 50-х рр. ХХ ст. для Закарпаття були виділені основні мікрозони виноградарства, зміни в яких відбуваються залежно від районування й впровадження нових сортів винограду.

Регіон Закарпаття за ґрунтово-кліматичними умовами, підбором сортів розділяють на 12 природно-виноградарських мікрорайонів. Ґрунти цих зон в основному представлено двома різновидами: підвищені елементи рельєфу зайняті дерновими, опідзоленими ґрунтами. На схилах гір, які примикають до рівнини, більш розповсюдженими являються глибоко опідзолені родючі буроземи, які являються кращими ґрунтами в області для культури винограду. Тут вирощували такі столові сорти винограду як Перлина Саба, Іршаї Олівер, Шасла (біла, рожева, мускатна), Матяш Янош, Карабурну, Італія. З технічних сортів у цих зонах можна зустріти Ланку, Трамінер рожевий, Рислінг італійський, Серемський зелений, Фурмінт, Липовину, Мускат білий.

Кожна виноградарська зона Закарпаття має свої мікрорайони, які завдяки специфічним особливостям пристосовані для вирощування в них визначеного сортименту винограду. Так, наприклад, у Середнянському мікрорайоні найкраще вдається вирощування таких сортів як Трамінер рожевий, Фурмінт, Липовина, Мускат білий, Ланка, Рислінг італійський, Іршаї Олівер, Рислінг рейнський.

Інтродукція є одним з діючих методів поліпшення сортименту винограду. Вивчення нових сортів в умовах Закарпаття дозволяє виділити найбільш придатні й економічно вигідні з них для використання у виробництві.

Порівняльна оцінка агробіологічних і господарських ознак сортів показує переваги й недоліки досліджуваних сортів перед контрольним сортом (табл. 1).

Таблиця 1.

Економічна ефективність вирощування нових сортів винограду в Закарпатській області, (В. Бакта), 2015-2018 рр.

Сорт винограду	Урожайність, т/га	Масова концентрація цукрів, г/100 см ³	Виробничі витрати на 1 га, грн.		Собівартість 1 ц, грн.	Ціна реалізації 1 кг, грн.	Виторг від реалізації з 1 га, грн.	Прибуток з 1 га, грн.	Рівень рентабельності, %
			усього	у т.ч. на захисні заходи					
Аврора Магарача	6,7	19,5	9,500	1,5	142,8	2,53	16951	7451	78,4
Антей магарацький	6,2	20,4	9,250	1,5	149,2	2,66	16492	7242	78,3
Первенець Магарача	6,8	20,5	9,550	1,5	140,4	2,68	18224	8674	90,8
Спартанець Магарача	4,7	20,9	8,500	1,5	180,8	2,74	12878	4378	51,5
Сер. по дослідж. сортам	6,1	20,3	9,200 (+0,7)	1,5	150,8	2,65	16165	6965	75,7
Каберне Совіньон (К)	5,3	19,3	10,300 (+0,30)	3,0	194,3	2,50	13250	2950	28,6

Примітка: кожен 1 г/100 см³ додатково до базового сорту (контроль) кондиції по цукру, сплачується в розмірі 6 % від вартості сировини, додаткова плата стимулювання виробника при реалізації винограду на технічну переробку.

Так, на базі Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції були дослідженні перспективні технічні сорти селекції Національного інституту винограду і вина «Магарач». Сорти Аврора Магарача, Антей магарацький, Первенець Магарача та Спартанець Магарача порівнювались з класичним технічним сортом Каберне Совіньон. Середня урожайність і масова концентрація цукрів у досліджуваних сортах вище, ніж у контрольного сорту Каберне Совіньон.

Виробничі витрати на проведення технологічних заходів протягом однієї вегетації в сорту Каберне Совіньон вище на 11% ніж в дослідних сортах і, при цьому, витрати на захист контрольного сорту складають більше 3000 грн., що в 2 рази вище ніж у сортів із груповою стійкістю.

Собівартість 1 ц винограду досліджуваних сортів найнижча в сорту Первенець Магарача – 140,4 грн., що менше на 28%, порівняно з контрольним сортом (Каберне Совіньон), а ціна реалізації 1 кг винограду з урахуванням кондицій по вмісту цукрів виявилася найбільш високою в сорту Спартанець Магарача й становить 2,74 грн., що більше на 0,24 грн., порівняно з контрольним сортом.

Рівень рентабельності при реалізації виробленої продукції найнижчий зі значенням 28,6% у сорту Каберне Совіньон (К), тоді як у сорту Первенець Магарача дане значення складає 90,8% при мінімальній собівартості – 140,4 грн./ц, що в 3,2 рази перевищує контроль. Інші сорти мають рівень рентабельності в проміжних значеннях і їх середні показники рівні 75,7%.

За результатами проведених досліджень практично всі відносно нові сорти для Закарпатської області виявилися більш рентабельними щодо контрольного сорту Каберне Совіньон. Дана оцінка має як агрогосподарські, так і економічні переваги при їх вирощуванні в умовах Закарпатської області.

Висовки. В умовах Закарпатської області потрібно висаджувати нові інтродуковані сорти винограду з груповою стійкістю до несприятливих факторів зовнішнього середовища. Також нові сорти мають більший врожай і потребують менше затрат на засоби захисту винограду, оскільки вони є

комплексностіми до основних хвороб і шкідників, які активно проявляються на винограді.

Мікрональне розміщення нових сортів дасть можливість оновити сортимент винограду на сорти нового покоління, які мають кращі агробіологічні якості, а це є основою переходу галузі виноградарства і виноробства Закарпаття на вищий рівень розвитку нашого краю.

Бібліографічний список

1.Лазаревский М.А. Сорта винограда / М.А. Лазаревский // Москва: Госиздательство сельскохозяйственной литературы, 1959. – 135 с.

2. Любка А.С. Сортоизучение сортов винограда селекции института «Магарач» в условиях Закарпатской области Украины / А.С. Любка // Обеспечение устойчивого производства виноградовинодельческой отрасли на основе современных достижений науки. Материалы международной дистанционной научно-практической конференции, посвященной 125-летию профессора А.С. Мержаниана. – Анапа, ГНУ Анапская ЗОСВиВ, 2010. – С. 144-149.

3.Научный отчет отдела виноделия ЗСХОС за 1966-1970 гг. – В. Бакта, 1970. – 189 с.

4.Научный отчет лаборатории виноделия Закарпатского института АПП за 1989-1990 гг. – В. Бакта, 1990. – 66 с.

5. Майсурадзе Р.С. Виноград на півночі УРСР / Р.С. Майсурадзе // Київ-Харків, 1939. – 76 с.

6. Попович О.І. Збереження генофонду сортів винограду Закарпатської області / О.І. Попович, О.С. Любка, Т.М. Боднарчук // Материалы международной научно-практической конференции посвященной 150-летию со дня рождения В.Е. Таирова. – Одесса, 2009. – С. 53-54.

Одержано редколлегією 20.07.2020р.

И.В. БАЛЯН, А.С. ЛЮБКА, Л.В. ФОДОР

**МИКРОЗОНАЛЬНЕ РАЗМЕЩЕНИЕ ВИНОГРАДНИКОВ И
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВЫРАЩИВАНИЯ
НОВЫХ ПЕРСПЕКТИВНЫХ СОРТОВ ВИНОГРАДА
В ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ**

Размещение виноградников в условиях Закарпатской области подлежит четкому переориентации, так как перспективные сорта винограда требуют особого подхода к их расположению согласно микрозоны региона.

I.V. BALYAN, A.S. LJUBKA, L.V. FODOR, O.O. SOLONKA

**MIKROZONAL PLACEMENT OF VINEYARDS AND
ECONOMIC EFFICIENCY OF CULTIVATION OF PROMISING
NEW GRAPES VARIETIES IN THE TRANSCARPATHIAN
REGION**

Area under vineyards in the Transcarpathian region falls under a clear reorientation as the promising grapes varieties require a special approach to their location according to the micro zone of the region.

I.V. BALYAN, A. S. LYUBKA, L.V. FODOR

**A SZŐLŐÜLTETVÉNYEK IGÉRETES FAJTÁI ÉS A
MIKROZONÁLIS ELHELYEZKEDÉSÜK KÁRPÁTALJÁN**

Kárpátalján a szőlőültetvények elhelyezkedése egyértelműen átalakítást kíván, mivel az ígéretes szőlőfajták telepítésénél különleges odafigyelést igényel az ültetési terület kiválasztása, a régió mikrózónájának megfelelően.